

Koolisõidu hindamine

Koolisõitu hindav kohtunik töötab
oma veendumuste põhiselt
õiglaselt ja õieti.

Hindamise filosoofia

Koolisõidu kohtuniku kohustus ja vastutus on tuvastada (fikseerida), mis toimub skeemis ja anda õiglane hinne iga esitatud harjutuse eest. Ratsanikul on õigus seda eeldada.

Olemas on igasuguseid kohtunikke. Tänu heale kohtunike koolitusele maailmas on mitu väga head kohtunikku. Paljudel kohtunikel on samuti piisavalt teadmisi kuid puudu jääb kogemustest ja enesekindlusest.

FEI O-kohtunik Stephen Clarke on öelnud: „ Kui andsid hinde 7, peab sul olema võimalik selgitada ratsanikule, peale võistlust, miks oled võtnud ära 30% hindest”.

Miski ei ole kohtunikule väärtuslikum kui võimalus arutada hindeid koos ratsanikuga. Kohtunike poolt antud kommentaarid peavad toetama tema poolt antud hindeid ja kohtunik peab olema suuteline, vaadates hinnetelehte, ütlema: „Andsin selle hinde, kuna ...”. Kui ratsanikud suudavad aru saada kohtuniku kommentaaridest, on ka hinded neile arusaadavad.

Kohtunikud ei võrdle erinevaid hobuseid omavahel. Kohtunike koolituse üks põhieesmärke on luua selge ettekujutus erinevatel tasemetel ideaalist. Kui kätte jõuab harv olukord, kus kohtunik ütleb endale ausalt: „Ei suuda ette kujutada midagi paremat”, on vaid üks õige hinne: 10. Aeg-ajalt on kohtunikud sellises olukorras kõikidel tasemetel.

Kus oled Sina antud hetkel?

Igal kohtunikul on 4 astet enda tundmiseks oma tegevuses:

1. Teadmatu asjatundmatus
2. Teadlik asjatundmatus
3. Teadlik asjatundlikkus
4. Teadvustamata asjatundlikkus

Halvim on see, kui teed kohtuniku tööd kaheldes. Kohtunik peab olema neljandal astmel, et töö hästi õnnestuks. Siiski on eluterve tagantjärgi kaaluda oma otsuseid, et kindlalt püsida neljandal astmel.

„Feedback is the breakfast of champions!”

10 vihjet paremaks kohtunikutööks

1. Hinda oma võimeid
2. Pööra tähelepanu oma suhtlemisoskusele
3. Küsi tagasisidet oma kehakeelele
4. Kuula tähelepanelikult, ka kriitikat
5. Ole algatuslik kui sulle lähenetakse ja ole aupaklik
6. Palu küsimusi korrata ja küsi täiendavaid küsimusi.
7. Väldi kaitsvat stiili ja nõrkasid selgitusi
8. ÄRA võta aja ISIKLIKULT
9. Otsi pidevalt rohkem teadmisi ja teadlikkust
10. Tööta välja oma suhtlusstrateegia

Väiksed asjad võivad tähendada suuri – luba sõbralikul naeratusel olla osa sinust.

Kokkuvõte meie ala mõistmisest:

- **Me oleme inimesed**
- **Väldi üldiseid selgitusi**
- **Ära kunagi kritiseeri kaaskohtunikke**
- **Visualiseerimisoskus on osa meie spordialast**
- **Kommenteeri ainult oma hindeid ja kommentaare**
- **Suhtlemine on väärtusetu kui selle taga ei ole midagi konkreetset.**
- **Ole aus aga ära vabanda.**

TREENINGU JA KOOLITUSE ARENG

Noore hobuse õnnestunud koolitamine sõltub kuue eesmärgi õigest järjestusest. Eesmärkide järjekord on absoluutne – seda ei või muuta. Eesmärkidel ei ole selgeid piire – nad sulanduvad teineteisesse nagu vikerkaare värvid.

- 1. Rütm (regulaarsus)**
- 2. Vabadus ja rahulikkus**
- 3. Suulise aktsepteerimine (kontakt)**
- 4. Impulss**
- 5. Sirgus**
- 6. Koondus**

**Need 6 tegurit on põhja-panevad
ka kohtuniku töös harjutustele
antavatele hinnetele.**

1. RÜTM (regulaarsus)

- Hobuse selja töö ja elastsus.
- Kõikides allüürides ja ka üleminekutes peavad sammud olema regulaarsed ja ühtlase pikkusega.
- Keskendu hobuse korrektse, ühtlase ja regulaarse jalgade töö jalgimisele kõikides allüürides.
- Rütm peab säilima koond-, keskmistes ja pikendatud liikumistes kõikides allüürides.

2. VABADUS ja RAHULIKKUS

(„Losgelassenheit“ / läbilaskvus)

- Hobuse selg töötab.
- „Lühike kael“: kui hobuse kael on liiga pinges või liiga lühike ainult hetkeks, kuid annab ratsaniku käele kohe järele, siis probleemi ei ole. Kui kael jääb kirjeldatud asendisse ega järgi ratsaniku käe märguandeid, siis on probleem olemas.
- Pehmelt tõstetud ja õõtsuv saba*
- Hobuse suu on kinni, ta mälub pehmelt suulist, hääletult ja rahulikult.
- Ratsaniku istakust võib järeldada, et tal on mugav istuda.

*) FEI koolisõidukomitee endine juht, Mariette Withages-i teade FEI koolisõidukohtunikele 03.11.2006: Paljud teist on palunud täpsustamist, et kui palju mõjutab hindeid hammaste krigistamine ja sabaga vehkimine. Siin vastus: Kui hobune näib rahulolev ja sooritab harjutusi õnneliku näoga, siis see EI OLE vastuhakkamine ega põhjusta karistamist hinnetes. Kui pidev krigistamine / agressiivne sabaga vehkimine tuleneb pingest (pinges selg, pinges mulje jne), siis vähendatakse üldhinnetes allüüride ja allumise hindest 1 punkti võrra.

3. SUULISE AKTSEPTEERIMINE (kontakt)

- Ratsaniku käe märguanded mõjutavad hobust läbi pehme kaela.
- Hobune on täielikult juhtimisvõttes.
- Kontakt suulisega on pidev ja pehme.

Kui hobuse keel:

- On natuke näha huulte vahelt: ei oma tähtsust!
- Ei ole näha ja hobune hoiab suud lahti: iga selliselt sooritatud harjutuse (tagantvaates ei ole näha!) hinnet peab vähendama 1 punkti võrra.
- On üle suulise ja ripub suust väljas, on kõrgeim hinne 5.
- Kui hobusel on üliaktiivsed mokad, siis see ei oma tähtsust.

4. IMPULSS („Schwung“)

- Impulsi eelduseks on hobuse tagajalgade energiline töö, mis võimaldab ühtlase liikumise edasi.
- Hobuse selja elastsus, pehmus ja lõdvestatus on samuti mõjutavateks teguriteks impulsi juures.
- Impulss peab säilima kõikides harjutustes ja liikumistes, ka koondatud kujul, mitte ainult pikendamistes.

5. SIRGUS

Sirguse kriteeriumiks on see, et hobuse esi- ja tagajald liiguvad samas jäljes (võrdluseks tramm). Sirgust nõutakse ka kaartel - ka siis kui hobune on painutatud kehast kogu pikkuses.

6. KOONDUS

- Raskuskese siirdub tahapoole, tagaots laskub. Tõukejõud muutetakse kandejõuks.
- Hobune ei liigu mitte ainult edasi, vaid edasi-üles. Ei ole koondust ilma impulsita.
- Sammude energia ja rütm püsib muutumatuna.
- Esijalgade liikumine muutub kergemaks.
- Tulemuseks on selgem mulje ülesmäge liikumisest.

ÕIGETE HINNETE ANDMINE

Käimasoleva sõidu (arvestuse) ajal ei pea sa mäletama, mille eest sa andsid 5, 6 või 7. Selle asemel pead mäletama, mille eest andsid hinde 3 või 8, et suudaksid hiljem võrrelda sooritusi ja eristada eriti halva ja eriti hea soorituse.

- **Kohtunik peab suutma näha, ära tundma ja eristama.** Ära ole vigade politsei, ära otsi vigu – siiski pead sa suutma märgata vigu. Kui näed viga, pead kohe suutma koheselt eristama, kas tegu oli nõ halva õnnega (viga, mis võib sattuda kellele iganes) või oli tegu tõsise veaga, mis mõjutab ka hinnet. Ning kas antud viga mõjutab ainult käesolevat hinnet või kogu skeemi esitust?
- **Kohtunikul peab olema tahe, oskus ja julgus, et kindlalt, kiirelt ja selgelt otsustada.**
- **Kohtunik peab suutma näha üldmuljet, kuigi ta annab hindeid eraldi harjutustele.** Selle all on mõeldud näiteks hobust, kes sooritab eraldi harjutused tehniliselt hästi, kuid ilma lödvestatuse ja impulsita. Hinne tuleb anda kogu tervikule. Põhjapanevalt tähtsate omaduste (lödvestatus ja impulss) puudumist peab märkama. Ainult tehniliselt korrektsed detailid ei vääri kõrgeid hindeid.
- **Kohtunik peab hindama sooritust selle hea tahtega, mida väärrib iga elusolendi esitus.** Kõige hullem on „vigade otsimise masin“. Kuigi koolisõidu idee põhineb täiuslikkusel – siis seda tegelikult ei ole olemas: ka parimast sooritusest leiab vigu ja põhjust kriitikaks.
- **Kohtunik peab suutma eristada, mis on antud tasemel võimalik.** Kui oled ise ratsutaja, tead seda kogemusest. Igale kohtuniku-le tuleb väga kasuks ratsutamise kogemus, kuid eriti kasuks tuleb kui kohtunik on ratsanikke ka treeninud ja ise koolisõidus võistelnud.

Kuidas suudame anda õigeid hindeid?

Esiteks on väga oluline, et sul on selge arusaam hinnete skaalast.

Pead täpselt teadma iga hinde sõnalist tähendust.

10	suurepärase	Excellent
9	väga hea	Very good
8	hea	Good

7	küllaltki hea	Fairly good
6	rahuldav	Satisfactory
5	piisav	Sufficient

4	ebapiisav	Insufficient
3	küllaltki halb	Fairly bad
2	halb	Bad
1	väga halb	Very bad
0	mitte sooritatud	Not Executed

- **Jälgi igat harjutust kuni see on lõpuni sooritatud.** Kui harjutus sisaldab näiteks pikendatud galoppi, üleminekut koondgalopile ja jalavahetust, siis on võimatu anda hinne kohe peale pikendust.
- **Selgita endale etteulatuvalt, mis on sinu iste-kohast võimalik näha.** Kui sinu istekoht on küljel ja hindad näiteks õlad sees harjutust, mis sooritatakse vastasseinas, on sinu hinded ja hindamise alused täiesti erinevad võrreldes lühikese külje kohtunikega. Sa ei saa eriti hinnata painde nurka või liigset tagaosa risti-astumist. Näed siiski selgelt, et kas hobuse pea on viltu või vertikaalist taga-pool, kas suu on kinni jne. Seetõttu ei ole aktsepteeritav ka selgitus: „Ma ei näinud seda täpselt, istudes selles kohas“. Peaksid olema endale eelnevalt selgitanud, millised asjad on sinu istekohalt nähtavad ja millistel alustel saad hindeid anda.
- **Kohtunikuna peab sul olema selge arusaam sellest, mida soovid näha ning kas harjutus vastab taseme nõudmistele.** Teades reegleid tead juba, mida sa harjutuselt ootad. Sul peab olema selge arusaam sellest, millised vead on lubatud hinde 7, 6, 5 või nõrgema juures lubatud.

Piisavalt hinnates ja aja möödudes tekib rutiin hinnete andmisel. Vähehaaval sinu oma „sisemine mõõdik“ hakkab sulle ütlema, kas harjutus sellisena on sooritatud nõ piisavalt ja kas mõni teine harjutus sellisena on 7-e vääriline.

Kui tunned ennast ebakindlalt on olemas 2 põhimõtteliselt soovitatavat meetodit õige hinde leidmiseks:

1. Meetod „8“. See meetod põhineb ideel, et võid oodata head sooritust (tahaksid anda 8) ja vähendada punkte teatud vigade puhul. Või vastupidi: annad rohkem punkte kui selleks on põhjust. See meetod toimib paremini raskemates klassides, kus soorituste tase on üldiselt kõrgem. Madalamates klassides võib see meetod viia kergesti liiga kõrgete hinnateni – võib tunduda paha vähendada hindest 8 rohkem kui 2 või 3 punkti. Selliselt tuleb hindeks kergesti 6 või 5, kuigi sooritus olekski olnud hinde 4 või 3 vääriine.

2. Meetod „5“. Esiteks pead otsustama kas annad harjutuse eest vähemalt hinde 5, rohkem kui 5 või vähem kui 5. Igal kohtunikul peab olema ettekujutus sellest, kas harjutus on sooritatud (piisav) või mitte. Kui harjutus on piisav, siis liigutakse 5-10 vahel. Siin tuleb hakata jälgima hinnete sõnalisi tähendusi! Jaga omakorda hinded gruppidesse: 6-8 ja 9-10.

Meetod võib tunduda alguses aeganõudvana ja keerulisena. Kasutades seda eesmärgipäraselt muutub see kiiresti lihtsaks.

„Maitse“ alati hindeid (sõnaliselt) enne kui neid annad, eksimise risk ei ole sel juhul väga suur. Kui oled otsustanud, et harjutus sooritati hästi, siis anna selle eest hindeks 8. Kui harjutus on üsna hea, siis anna hindeks 7.

Koolisõidukohtunik on isik, kes annab endast parima – eksimusi juhtub ikka. Neist õpitakse ja neid ei ole mõtet üle-dramatiseerida! Ole kollegide suhtes toetav, ära kunagi kritiseeri või aruta teiste kohtunike hindeid – olgem üksteisele lojaalsed!

ÜLDHINDED

ALLÜÜRID

Allüüride hinde aluseks on vabadus, puhtus ja regulaarsus sammus, traavis ja galopis.

KÕIK allüürid peavad olema regulaarsed! Sammule, traavile ja galopile eraldi hinnete andmine ja siis neist keskmise arvutamine on absoluutselt vale. Näiteks: hobusel on hea galopp ja traav, aga samm on selgelt küliskäik või seda ei ole näidatud (hobune esitab traav-sammu ehk „jogging“ või passazhi kogu sammu- osa välte), sel juhul on allüüride hinne alla 5-e.

Kui hobuse allüürides on ebaregulaarsusi teatud harjutustes, näiteks sääre eest astumises, küljendamistes või õlad sees harjutuses, siis see võib tulla tasakaalu või elastsuse nõ häiretest. Sel juhul peab seda arvesse võtma üldhinnetes Allumise hinde juures.

IMPULSS (soov liikuda edasi, sammu nõtkus, selja pingusus ja tagaosa töö).

Siin tuleb jälgida hobuse soovi liikuda edasi, elastsust allüürides ja selja tööd, eriti kergemates klassides.

ALLUMINE (tähelepanu ja usaldus, harmoonia, liikumiste kergus, ratsme võtmine ja esiosa kergus).

Kangvaljastuse õiget toimimist ja selle aktsepteerimist peab jälgima: põhiline kontakt peab olema trensel-suulisega ning kergem kontakt kangsuulisega. Kui ratsanik esitab harjutusi täiesti lontis kangratsmega, tuleb allumise ja ratsaniku üldhindest vähendada 1 punkt. Kui aga sõidetakse ainult kangi peal ja trensli ratse londib, vähendatakse iga harjutuse hinnet 1 punkti võrra ning allumise ja ratsaniku hinnet samuti 1 punkti võrra.

RATSANIKU ASEND, ISTAK JA JUHTIMISVAHENDITE

KASUTAMISE ÕIGSUS.

Siin peaks kohtunik üritama mõelda end ratsaniku asemele (kas sinul oleks seal mugav istuda jne). Ei jälgita vaid istaku korrektsust vaid istaku ja juhtimisvõtete mõju hobusele ja sellest tulenevat üldmuljet.

TEHNILISE NIPPE KOHTUNIKELE:

Positiivne mõtlemine.

Kohtunik peaks alati mõtlema positiivselt ja aitama ratsanikku, et ratsanik võiks nautida oma ratsutamist.

Välised häirivad tegurid.

Väliste häirivate tegurite ilmumisel (lapsed, koerad, vihmavarjud jne) anna esimene eksimus andeks. Kui asi kordub, hinda vastavalt olukorrale.

Hääl.

Vähenda 1 punkt harjutuse hindest iga kord kui kuuled ratsanikku kasutamas häält. Hinne ei saa olla kõrgem kui 6.

Peatusel tagasi astumine.

Kui hobune liigutab jalga peatusel tagasi ruudukujulisse peatusesse või tasakaalu säilitamiseks, siis see ei ole tõsine eksimus. Kui hobune astub välja ruudukujulisest peatusest, siis see on tõsine viga.

Üleminekud.

Allüüride vahetused ja allüüride sees üleminekud peavad toimuma teatud tähtede juures. Allüüride sees toimuvad üleminekud peavad olema rütmi säilides selgesti eristatavad.

Hindamise aluseks on et ratsanikku ei saa karistada mitu korda ühe ja sama eksimuse eest.

Üleminekul juhtub tihti, et need esitatakse liiga hilja või liiga vara. Kui ülemineku kaugus ettenähtud kohast jääb alla 5 meetri, siis on tegu täpsuse puudumisega ning võetakse arvesse AINULT ülemineku hinde juures. Juhul kui ülemine toimub MÄRGATAVALT varem või hiljem (põhjuseks pinge, allumatus jne), siis peab viga võtma arvesse KA enne või pärast üleminekut toimuva harjutuse hinde ning seda ka kommenteerima (näiteks: ei esitatud piisavalt).

SAMM

Kui hobuse ühe külje jalad moodustavad „V“ tähe sammu ühes faasis, on sammu kvaliteet olemas.

Sammu põhilised kriteeriumid: ühtlane 4-taktilisus, üleastumise määr, lödves-tatus, energia, kontakt, „raam“.

Sammu eest antavad hinded:

- Selge samm, aga hobune ei ole ratsmes: 5
- Üleastumine puudub pikenemistel: mitte üle 5-e.
- Ebaselge rütm („laisk“): mitte üle 6-e.
- Kipub eapuhtaks ehk küliskäigu sarnane: 5.
- Küliskäik: 4 või alla selle, sõltuvalt eapuhtusest.
- Kui samm on läbivalt küliskäik, ei või allüüride hinne olla üle 5-e.

Kui küliskäik esineb koondsammus, kuid mitte keskmises või pikendatud sammus, ja teised allüürid on head, võib allüüride hinne olla 6, või isegi 7 kui küliskäiku esines vaid mõne sammu, näiteks tagaosa pöörde juures.

Lühike, pinges kael.

Kui hobuse kukal on liiga pinges, liiga kõrgel või liiga lühike ainult mõneks sekundiks ja järgib ratsaniku kätt, siis see ei ole probleem. Kui kukal jääb nime-tatud asendisse, siis on probleem.

Nõuandeid:

- Reeglid on meie juhtlõngadeks.
Nad garanteerivad kvaliteedi.
- Ole tugev ja usalda oma hindamise võimet.
- Ära aruta võistlejat teise võistlejaga.
- Ära kritiseeri teisi kohtunikke.
Ära unusta, et oleme „kohtunike tiim“!!!
- Lõpp-protokoll on huvitav ainult hetkeks: sealt näed, kuidas su hindamine läks, aga ära neid alles hoia.
Viska need paberid minema, ära säilita.
- Hinne 5 on hinne 5 ja hinne 8 on hinne 8
igal pool maailmas.
- Hinda sõnadega, mis on seotud numbrita, mitte ainult numbrita. Kui oled otsustanud, et harjutus on hästi sooritatud, anna hinneks 8, kui see on üsna hästi sooritatud, siis anna hinneks 7.
- Kohtunik peab mõtlema konstruktiivselt ja positiivselt.
- Ratsaniku täpsus on tähtis asi ja selle eest tuleb ratsanikku kiita, eriti kui see mängib rolli skeemi raskusastmes.
- Leia alati esimeseks KVALITEET ja vähenda hinnet võimalike vigade eest alles peale seda.